

Looduskaitse arengukava (LAK) ja metsanduse arengukava (MAK) arutelu Tartus

3. veebruar 2010

Kohtumisel osalesid:

Taimo Aasma, KKM LKO

Liina Eek, KKM LKO

Herdis Fridolin, KKM LKO

Kaupo Kohv, ELF

Kadi Kõiv, KKM MO

Marku Lamp, KKM MO

Merike Linnamägi, KKM LKO (protokollija)

Asko Lõhmus, TÜ

Merit Otsus, KKM LKO

Jüri-Ott Salm, ELF

Hanno Zingel, KKM

Andres Talijärv (kohtumise juht), KKM

Andres Talijärv andis ülevaate kohtumise eesmärkidest. **LAKis ja MAKis on teatud teemad, mis osaliselt kattuvad. Oluline on, et need teemad oleks ühtmoodi kajastatud mõlemas dokumendis.** KKM ei saa anda välja kaht strateegilist dokumenti, mille vaated on vastandlikud. LAKi asuti koostama enne MAKi. **Nüüd peaks erinevate osapooltega kokkuleppele jõudma LAKi metsa teksti osas. Kohtumisel sooviks põhimõtted läbi rääkida, konkreetsete numbriteni siin jõuda ei plaani.**

Liina rääkis sellest, kuhu on jõutud. Koostatud on LAKi esimene peatükk- sissejuhatus (olukorra analüüs ja probleemid). See avalikustati augustis 2009. LAKile tuli palju kommentaare, põhiliselt palju ka metsa alapeatüki kohta, sh ELFil oli suur hulk kommentaare. Nüüdseks kommentaarid vastatud, mõnede puhul vastuse sõnastus veel lahtine, kuid sisulised vastused on olemas. Kommentaarid, kas võeti arvesse, võeti osaliselt arvesse, või neid ei võetud arvesse. Kahe viimase variandi puhul ka põhjendati otsust. LAKile tehtud kommentaarid ja vastused avalikustatakse <https://www.osale.ee/s> ning KKM kodulehel.

LAK ja MAK ei dubleeri üksteist. LAKis on metsad ja metsamajandus vaid üks alateema ca kolmekümnest. Seega on LAK metsanduse teemades üldisem kui MAK.

ELF-i üks ettepanekutest oli loobuda 10% rangelt kaitstavate metsade eesmärgist ja keskenduda tüploogilistele vajakutele.

Praegune tekst LAKis on järgmine: „10% rangelt kaitstavate metsade osa jääb arengukavasse eesmärgina sisse nagu oli 2010 MAKis. Samas ei saa eirata ka tüpoloogilise lähenemise vajadust, kuivõrd see on kooskõlas ka Natura 2000 põhimõtetega.

Kaitse all olev mets peab olema tüpoloogiliselt esinduslik. Samas on momendil tüpoloogilised vajakud veel selgelt määratlemata, kuigi üldised suundumused on teada. Täpsed tüpoloogilised vajakud vajavad veel täpsemat uurimist ja kokku leppimist. Kui selguvad tüploogilised vajakud, siis soovitatavalt ei toimu vajakute vähendamine mitte uute alade kaitse alla võtmise kaudu, vaid eeskätt olemasolevate hoiualade ja piiranguvööndite režiimi muutuste kaudu. „

Eelmine metsanduse arengukava 2010 sätestab „Rangelt kaitstavate metsade pindala tõstetakse olemasolevalt 7,2%-lt vähemalt 10%-ni vabariigi praegusest metsapindalast“. Täpselt sellises sõnastuses jääb see eesmärk ka LAKi sisse. LAKis räägitakse ka tüpoloogilistest vajakutest, mõeldes sellise lähenemise vahjalikkusest, kuid ei määratleta täpseid vajakute suurusi. Kui vajakud on lokku lepitud, siis neid täidetakse eelkõige olemasolevate kaitsealuste metsade kaitse režiimi muutmise kaudu, mitte uute alade kaitse alla võtmisega.

Kaupo küsis, kas Padari poolt koostatud („Rangelt kaitstava metsamaa miinimumpindala hindamise

mudeli“ analüüs) Asko teadusartikli analüüsi ka arutatakse.

Asko mainis, kommentaariks MO poolt tellitud analüüsile, et kõik sisulised küsimused, mis Padari püstitas, on vastatavad. Mitmes kohas on mainitud MAKist pärit vähemalt 10% ja jääb mulje, et see oli tookord asi iseeneses. Nii see aga ei ole. Eelmise MAKi algse teksti vastu võitlesid vabauhendused. Selle olukorra lahendamiseks loodi 4 töögrupp: metsade range kaitse töögrupp, metsa omandi töögrupp, raie töögrupp ja ebaseadusliku tegevuse teemaga tegelev töögrupp – see toimus 2001 sügis, 2002 kevad, sellel ajal oli range kaitse all ca 5,7% metsamaast. Metsade range kaitse töögrupi moodustamisel anti lähte ülesanne: „Kui suur osa Eesti metsadest peaks olema range kaitse all“. Vastus formuleeriti üldjoontes selline: „Lähtudes tüübipõhistest vajakutest tuleb range kaitse alla võtta vähemalt 10% metsamaast“. MAKis kirjas: „Rangelt kaitstavate metsade pindala tõstetakse olemasolevalt 7,2%-lt vähemalt 10%-ni vabariigi praegusest metsapindalast. Nende osakaalu ja paigutuse selgitamiseks viiakse läbi sellekohane uuring...“.

Seega esindatust otseselt sinna kirja ei saanud, küll aga soovitus uuringu kohta osakaalu ja paiknemise selgitamiseks.

Lisaks oli küsimus, mida lugeda rangeks kaitseks. Range kaitse alla loeti ka majandatavad sihtkaitsevööndid, kuna siis nendel aladel majandushuvi puudus ja neid ei majandatud. Tollel ajahetkel oli NATURA lõpetamata ja JRO (jätkuvalt riigi omandis olevad) maad inventeerimata, eeldati, et sealt leitakse väärtuslikke kaitset vajavaid metsamaid. Kaitse alla võtmise protsessid on läinud teist teed pidi. Tollaseid mõtteid tüpoloogias arvestatud ei ole. Rangelt kaitstava metsamaa protsent on tõusnud, kuid vajakud on säilinud.

Probleemideks nt kõdusoometsad, samuti vähese loodusväärtusega metsad, mis kaitse all, neid võiks teoreetiliselt kaitse alt välja võtta. Lisaks looduskaitsete meelest probleeme VEPidega.

Looduskaitsete seas on tekkinud umbusk. Kuigi eelmises MAKis oli kirjas uuringu vajalikkus, ei ole midagi toimunud. Praeguses sõnastuses ei ole ka reaalseid lahendusi, mis hetkeseisu parandaksid. Sisuliselt olema samas seisus kus 7 aastat tagasi.

Kaupo – tegevuste pool on LAKis veel kirjutamata, sinna võiks sisse tulla reaalsed lahendused tüpoloogiliste vajakute kõrvaldamiseks.

Asko – väikestes riikides on alati see häda, et ühe teemaga tegelevaid spetsialiste vähe ja keeruline on leida tööle pädevat retsensenti. See teadusartikkel (range kaitse teoreetilise vajaduse arvutamise mudel) on aga avaldatud eelretsenseeritud ajakirjas, see on retsenseeritud pädevate teadlaste poolt.

Marku – Padari teostatud uurimus telliti Maaülikoolilt, sest seni esinduslikkuse määramise metoodika ikka puudu, kuigi range kaitsega metsa protsent on tõusnud. See tellimus ei olnud mõeldud kriitikana, pigem anti võimalus ka Maaülikooli teadlastel arvamust avaldada ja uusi mõtteid sisse tuua.

Asko – see nägi välja, nagu tellitaks formaalne paber analüüsi ümber lükkamiseks. Mulle seda Padari raportit edastatud ei ole, ei anta võimalust kommenteerida.

Merit tuletas meelde, et Padar oli üldjoontes Asko mudeli ülesehituse meetoditega nõus, küsimusi tekitasid vaid mõned tehnilised detailid.

Kaupo – hetkel siis KKMil võimalus küsida Askolt, segaseks jäänud kohti selles uurimuses.

Asko – ebaseaduslik on, et MAK juhtrühmale on seda dokumenti tema teada juba tutvustatud, ilma uurimuse autorile kommenteerimisvõimalust andmata. Lisaks eelmises MAKis kirjas, et range kaitsega metsade asukoha leidmiseks tellitakse analüüs, see aga siiani tegemata.

Kaupo – Kaili Viilmaa on teinud analüüsi, mis hindab, kui suurt osa vajakutest annaks katta juba kaitse all olevate alade režiimi muutmisega (rangeks kaitseks).

Asko – arengukavad on strateegilised dokumendid, sellised analüüsid peaks olema seal kirjas ja kui nad on kirjas, siis peaks neid ka teostatama.

Liina – metoodikas meie probleemi ei näe, pigem aluseks võetud arvudes ja kaardikihtides.

Asko – meele tuleb pidada, et ka metoodika ei ole ideaalne. Kuna meil ei ole teadmisi kõikide metsade tüüpide kohta, siis teatud lihtsustusi tuli teha.

Marku – metsa osakonnal ei ole probleeme meetodikaga, on probleemid konkreetsete numbritega. Asko – teadusuuringu tulemus ja poliitiline kokkulepe on erinevad asjad. Kui ei sobi leitud vajakute numbrid, siis pole vaja teadustöö meetodika analüüsi tellida ja seega teadustööd rünnata. Poliitlist kokkulepet saab leida, võttes arvesse uuringu tulemusi teatud osas.

Marku – detailselt ülevaadet teadustöö meetodikast praegu vaja ei ole. MAK komisjonile tutvustati Padari uurimuse esialgset versiooni, see oli aga veel üsna toores, võimalik, et seda ei oleks pidanud nii varases versioonis näitama. Edasi, kui tekib spetsiifilisi küsimusi, siis neile saab vastused leida ekspertidega koostöös. Hetkel Marku probleemi ei näe.

Asko - mõtelda võiks siiski ka mitte vaid range kaitse alade suurendamisele vaid ka teatud olemasolevate kaitstavate alade kaitse alt väljavõtmist.

Hanno – olemasolevate kaitsealade vähendamisest ei tasu rääkida. EL tähtsusega alade (linnualad, loodusalad) ei ole see üldse võimalik. Ka riikliku tähtsusega alade puhul on maade kaitse alt välja võtmine keeruline.

Asko – teadlasena mina ei välistaks teatud väheväärtuslike alade kaitse alt välja võtmist. Eestis on range kaitse all väheväärtuslikke metsi. Osade puhul neist metsa vananedes väärtus tõuseb. Kuid näiteks kuivendatud rabamännik ei peaks olema range kaitse all. Tasub ka mõelda, kuidas olulisi metsi kõige paremini kaitsta. Ei ole mõtet eesmärgiks seada lihtsalt 10% rangelt kaitstavaid metsi ja see protsent täis ajada lihtsalt kuivendatud rabamännikutega- see ei ole isegi looduslik metsatüüp. Lisaks mitmete metsade väärtust me ei tea. See on uurimata. Mudelis on näiteks kõdusoometsade puhul tehtud lihtsustus, need loeti väärtusetuks. Ilmselt mingi väärtus teatud liikide jaoks siiski on. Miks opereeritakse protsendiga praegusest metsamaast. Seetõttu, et ajalooliselt on pikaajaliselt umbes selline metsamaa protsent olnud Eestis. Umbes 300 aasta eest metsamaa hulk vähenes tunduvalt. Nüüd on metsasus tõusnud vähenemise eelsele tasemele. Viljakate kasvukohtade metsade vajakud on mudelis alahinnatud, kuna viljakamatele maadele on metsade vähenemise ajal rajatud põllumaad. Ja vajakute arvestamisel hinnatud praegust metsade jaotust tüüpidesse.

Meil ei ole olemas perfektset mudelit, mis kõike seda arvesse võtaks, lisaks ei ole kõige jaoks vajalikke alusteadmisi. Me saame kasutada nii head mudelit kui oleme võimelised koostama.

Andres – kas vajame range kaitse teemalist töörühma?

Asko – selle sõnastuse kokku paneku jaoks küll ei vaja. MAKis või LAKis peaks aga olema selgelt välja toodud tegevus edasiseks. Kuidas vajakute vähendamise tegelemise hakatakse.

Kaupo – Analüüsi on tehtud korduvalt, aga vajakud on püsinud samades tüüpides. Mõneti veel teadmisi vaja. Eile püüti MAKi töörühmas plaanitavat uuringut paika panna. Uut infot peale tuleb, seda uut peab kompromisside tegemisel arvestama.

Asko – kui räägime vajakutest ja metsatüüpidest, siis meeles tuleb pidada, et see ei ole põhieesmärgiks. Eesmärk on siiski kaitsta kõiki neid elukaid, kes majandusmetsas ühel või teisel põhjusel elada ei saa. Sageli meil ei ole ettekujutust, miks nad majandusmetsas hakkama ei saa, kuigi teatud liikidele uuringuid on tehtud. Vahel ei pruugi ka range kaitse olla parim meetod.

Näiteks rangelt kaitstavates vanades metsades (mida ei majandata), kaovad haavad. Haavaga seotud palju spetsiifilist elustikku. Kuidas ja mida nende liikide heaks teha. Mitmeid vanametsa liigid kaovad ka puhastest vanadest haavikutest.

Taimo – sageli on vastused olemas eksperttasemel.

Asko – jah.

Kaupo – seega me kõik saame aru, et vajakud on olemas. Kas oleme eri meelt, et peamised vajakud on laane- ja salumetsades?

Andres – kas nii täpselt peab minema arengukavas?

Asko – kui nii vaadata, siis vajakud ise on ka detail.

Kaupo – NATURA alade valimine on hea protsess, kas sealt ei saaks tulla lahendusi vajakute täitmiseks. Üldplaan on teada- meil on vajakud. Nüüd tuleks täpselt määratleda probleemi teravik- see, kus vajakud on kõige suuremad.

Asko – on vaja realselt kirja panna, mida ja kuidas ette võtta, ei ole mõtet iga uue arengukava tegemisel vaid arutada. Peame midagi defineerima, näiteks kuidas NATURA ja kaitsevajakud ühildada. NATURA on väga mitmekesine. Paal ja Liira sellel teemal midagi teevad. Lisaks

metsatüüpide põhiselt vajakuid vaadates on veel üks probleem. Metsatüübid on mullastiku põhised. Mullastikuga on otseselt seotud taimestik. Enamik bioloogilisest mitmekesisusest (BM) ei ole rohhtaimed! BM suurim rühm on selgrootud loomad. Paljud metsaliigid ei ole seotud enamuspüüliigi ja metsa vanusega.

Liina – algselt oli meil kirjas nii üldsuundumus vajakute osas kui ka suurim vajak laane- ja salumetsade osas.

Asko – üldiselt võiks peamise vajakurühma siiski sisse kirjutada, näiteks mineraalmuldade sega- ja lehtmetsad.

Hanno – EL meetmete (NATURA alad) puhul saab ka valikut tehes keskenduda meile olulistele aladele. NATURA tingimused on paindlikud.

Asko – EL jaoks peame me täitma aruandeid - seega peame neid alasid ikka võimalikult EL soovitusi järgides valima

Marku – alternatiivset plaani alade valimiseks hetkel ei ole.

Kadi – LAK ja MAK üksteist ei dubleeri.

Liina – LAKis kindlasti ei tule konkreetseid numbreid vajakute kohta ja sõnastus on lahtine. Samas üldised suundumused tuleb kirja panna.

Merit – parem ei paneks sisse kasvukohatüüpe, vaid läheneks Asko soovitusi järgselt „viljakate mineraalmuldade sega- ja lehtmetsad“.

Liina – seega suundumused on teada, üldised trendid LAKi kirja. Sinna järgi tulevad konkreetset tegevused. Tegevus, vajakute täpsustamine, peaks olema sees MAKis.

Asko – me oleme olukorras, kus näeme, et ei oleks pidanud nii minema nagu läks. Nüüd vaja kirja panna ka protsessid, et miskit toimuks. Lähema mõnekümne aastaga muutub metsamajandus drastiliselt- peamiseks suunaks on troopilised puiduistandused.

Andres – hetkel lähtume siis oma praegustest teadmistest. Näiteks Soomes iga 2 aasta tagant audit, mille raames vaadatakse üle strateegilised suunad. Ka Eestil võiks mingi selline jooksev muutmise võimalus olla.

Marku – tegevused on kirjas KTKs. Seda võib uuendada kas või igal aastal.

Asko - MAKis kirjas: „Rangelt kaitstavate metsade pindala tõstetakse olemasolevalt 7,2%-lt vähemalt 10%-ni vabariigi praegusest metsapindalast. Nende osakaalu ja paigutuse selgitamiseks viiakse läbi sellekohane uuring...“. See on siiani tegemata. Me ei saa jälle sama asja kirja panna, kui sellega midagi ei kaasne.

Kaupo – MAK ei ole olnud LKO prioriteet. NATURA on olnud olulisem.

Hanno – edasiseks tegutsemiseks migi raamistik siis olemas. NATURA on alles pooleli. Esimesed valitud hoiualad ei olnud metsas. Seega metsa alasid saab veel valida...

Asko – EL soovitas metsa hoiualasid teha.

Hanno – sinna tegime neid ka. Kaitsekorralduskavad on lapsekingades, nende täiustamine saab ka olla metsakaitse jaoks olulisem meede.

Asko – mis takistab hetkel analüüsida, kui palju NATURA abil saaks vajakuid katta, kui palju juba on kaetud?

Kaupo – lisaks NATURALE ja esinduslikkusele, kaitsealadel veel 1/5 inventeerimata. Analüüsi jaoks ekstrapoleeritud andmeid.

Asko – me ei tee seda aga pimesi- saab kasutada kaugseiret nende alade esialgseks hindamiseks.

Taimo – kui näeme, et vajakud ja numbrid suured, kas teeme siis üle 15% rangelt kaitstavaid metsi?

Asko – analüüs ei ole süüdi selles, et seni pole kaitse alla võetud esinduslikke alasid vajakute katteks. Pigem võiks lahenduseks olla säästev metsamajandus. Sertifitseeritud puit. Tarbijahuvi selle vastu on olemas

Andres – kui range see kaitse siis olema peab?

Asko – see sõltub ilmselt liigist. Me ei ole võimelised kõiki liike üle vaatama. Soome analüüs on näidanud, et põlismetsa seen ei saa VEP-is hakkama, pole teada, miks. Aga näeme, et selliste liikide jaoks on range kaitse vajalik.

Kaupo – sihtkaitsevõõndis täna me ei majanda. Seal aga enamasti noor mets, kui see vananeb, tekib ka sinna raiesurve.

Asko – kui probleemiks on see, et tundub väga suure arvuna - tervelt 10% peab olema kaitstud. Mõelge, tervelt 90% on kaitseta. Kui Eesti mets areneks looduslikult, oleks puude vanuse järgi 1/3 metsast põlismets. Hetkel näeme, et põlismetsa liik ei saa hakkama majandusmetsas. Me vajame teadmisi (miks ei saa hakkama), selleks aga uuringuid.

Hanno – tsoneerida rangemaks, mitte teha nägu, et juba praegu kõik kõljab?

Asko – 10% peaks olema põlismets – hetkel sellest vaid 1/5 põline. Hetkel eeldame, et liigid peavad nii kaua vastu, kuni ülejäänud 4/5 vananeb.

Andres – RMK kui suur metsamajandaja saab prioritiseerida ja vaadata, kus majandab. Kui maaomaniku mets kaitse alla võtta, peab palju seletama. Hetkel võtame sageli kaitse alla riigi metsa, sest nii on lihtsam.

Asko – KKM sageli eeldab, et kellelgi on vastused- neid vastuseid on väga raske saada.

Kaupo – kui keegi otsustab, et kaitsealad, riigimaad ja JRO maad oleks need, millest valitakse?

Asko – kui riigi maid kaitse alla võtta vajakute täiteks, siis peaks seal inventuure tegema.

Andres – Totaalset inventuuri tehtud ei ole, enne maa erastamist vaadatakse konkreetset ala.

Asko – Peaks vaatama ikkagi suurema ala kaupa, ei saa nii, et siit 1 ha ja sealt 2 ha range kaitse alla. Selliselt ei ole kasu nendest kaitsealadest.

Hanno – Kui täpselt läheme LAKis? Kas lisame vajakutena laane- ja salumetsad.

Asko – 2010 MAKis see põhimõtteliselt kirjas oli. Peaks minema edasi, mitte tagasi. Sõnastust peab veel täpsustama. NATURA alade sobivust peaks samuti hindama. Vaja on ülevaadet, kust ja milliste hoiualade hulgast saaks teha range kaitsega alasid.

Asko – arengukavasse võiks kirja panna sobivate hoiualade kaitsereežiimi rangemaks muutmise.

Taimo – kui palju JRO maid LAKi sisse panna?

Andres – JRO maid hetkel alles veel erastamistempot arvestades ca 3 aasta jagu. JRO maade müügiks ettevalmistamisel jäetakse teadaolevad kõrge loodusväärtusega alad riigi omandisse

Kaupo – aga omanikuga maad, kas nende range kaitse alla võtmisele ka mõtleme?

Andres – JRO maadel hetkel probleeme ka katastriga, omad tuleb katastrisse kanda. Katastris palju vigu, hetkel maad ei taha nõ uksteise kõrvale ära mahtuda. Samas neid väärtuslikke JRO maid ei ole nii palju. JRO maad ei ole lahendus.

Asko – lõpuks jutuks vajakute lahendamine, see on juba edasiminekuks.

Jüri-Ott – vastused ja lahendused siiski umbmäärased. Kuidas lahendamine toimub?

Liina – LAKi täpseid vajakute suuruseid hektarite kaupa ei tule. Tegevuste osasse saab sisse kirjutada vajakute vähendamise. Tuleb ka vaadata, mis saab kirja MAKi, dubleerida ei saa, vasturääkivusi ka olla ei tohi.

Asko – sees peab olema konkreetne tegevus- kuidas vajakud täidetakse, kui vajakud teada on.

Liina – tegevused saavad paika veebruaris ja märtsis.

Asko – tegevuseks võiks olla ka välja selgitada, kui suured reservid on olemas NATURA plaanis.

Kaupo – Viilmaa uurimus (ELFi KIKi projekt) näitab, kui palju saab NATURA alade arvel vajakuid vähendada.

Taimo – arutame seda ekspertidega.

Asko – teha ruumiline lahendus, et mis oleks, kui NATURA alasid haarata rangemas kaitse ja võimalusel kaitsealadelt väheväärtuslikke alasid välja arvata. Miinimumpind sai valitud nõudlike liikide vajadustest lähtudes. Need liigid leiti aga väliskirjanduse abil. Eestis sellist liikide valimist on tehtud, kuid see jäi pooleli. Põlismetsa ja säästva metsanduse lipuliikide (indikaatorliikide) välja valimine peaks olema oluline. Võiks olla ka laiem, kui vaid metsa liikide teema. Selliste lipuliikide leidmine võiks sisse olla kirjutatud seiresse.

Üheks küsimuseks veel see, et need alad (mis võivad hetkel olla kaitse all) on looduskaitseja seisukohast perspektiivitud, on seda ka metsamehe seisukohast. Mida peale hakata nende aladega?

Hanno – Jüri-Oti küsimusele vastates, esimese asjana peame endale KKMis selle numbrimajanduse selgeks tegema, vajakud leidma.

Taimo – me ei oska öelda, kui palju selleks aega läheb.

Kaupo – võtke Kaili Viilmaa appi, tema on seda analüüsi korduvalt juba läbi teinud.

Asko – 10 aasta eest tehti sarnast analüüsi hoopis teisel meetodil ja protsent on samaks jäänud.

Andres võtab kohtumise kokku: erimeelsused on ületatavad. Ja reaalsed tähtajad (LAKi ja MAKi tähtaeg) on ees. Seega küll jõuame lahendusteni kuidas see LAKi ja MAKi kirja saab.

Liina – kokkuvõte:

1. Saadame LAKi teksti sõnastuse ELFile ja Askole, ootame nende sõnastusettepanekuid eespool toodud LAKi teksti osas.
2. Lisada LAKi: rangelt kaitstavate metsade pindala protsent on tõusnud, kuid tüpoloogilised vajakud on jäänud. LKO arutab MOga selle probleemi sõnastuse läbi ning saadab siis ka ELFile.
3. MAK 2010s toodud tüpoloogiliste teoreetiliste vajakute arvutamise mudel kui selline on KKM poolt aktsepteeritav, üldprintsiiptasemel selge.
4. Kuigi olemasolevate kaitsealade kaitse alt välja võtmine on keeruliselt teostatav, võiks sellise lahenduse siiski üldprintsiiptasemelt jätta LAKi, sest perspektiivitute aladega tuleb midagi ette võtta.
5. LAKi jäävad sisse tüpoloogiliste vajakute üldsuundumused, aga mitte täpsed hektarite arvud. Vajakute üldsuundumuste täpne sõnastus (st suurimad vajakud laane- ja salumetsade osas vs sõnastada see mineraal muldadel kasvavate sega- ja lehtmetsadena) – vajab KKM sisest arutelu, misjärel saadetakse sõnastus arvamuse avaldamiseks Askole ja ELFile. KKM esitab ka täpsed vajakud 2010 kevade jooksul.
6. LAKi tuleb lisada kaitsealuste metsade väljavalimise protsessi kirjeldus (kas metsanduse peatüki alla või alternatiivina kaitsealade alla). Vajakute suurused on vaja seostada Natura protsessiga. Reserveride arvutamine
7. Sõnastada LAKis eesmärk: range kaitse all oleva metsa pindala protsendi tõustes ei tohiks samaks jääda vajakute suurused. Lisada teksti JRO teema.
8. Lisada LAKi ühe eesmärgina põlismetsa liikide ja nende elupaiga nõudluste uurimine - see läheb kas seire alla ning selle uurimuse tulemuslikkusest tuleneb planeerimine. Metoodika välja töötamine.

LAKi metsa osa muudetakse, kooskõlastatakse KKM sisest ning saadetakse Askole ja ELFile.